

Η ΑΝΑΓΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

Ροΐδω Μητούλα
Καθηγήτρια Χαροκοπείου Πανεπιστημίου

Hirschmann (1958):

«**Στα αρχικά στάδια** της ανάπτυξης λειτουργεί η **διαδικασία της πόλωσης** ανάμεσα στις αναπτυγμένες και υπανάπτυκτες περιφέρειες, που **υποχωρεί κλιμακωτά**, για να παραχωρήσει τη θέση της στα προωθημένα στάδια ανάπτυξης, στη διαδικασία ροής προς τα μικρότερα κέντρα, ιεραρχικά δηλαδή προς τα κάτω, που πρέπει να ενισχύεται στις θετικές της επιπτώσεις με μέτρα περιφερειακής πολιτικής»

«**οι διεθνείς και οι περιφερειακές ανισότητες** ανάπτυξης αποτελούν **αναπόφευκτη συνέπεια** και προϋπόθεση αυτής της ίδιας της ανάπτυξης»

Williamson (1965):

Εξετάζει το «Πρόβλημα βορρά – νότου» (αναπτυγμένες – υπανάπτυκτες, περιφέρειες – κράτη)

«υπάρχει μία συστηματική σχέση ανάμεσα στα επίπεδα ανάπτυξης και στην περιφερειακή ανισότητα ή γεωγραφική διασπορά»

επομένως, η άνοδος του επιπέδου ανάπτυξης, μειώνει τις περιφερειακές ανισότητες

Όμως, αυτό συμβαίνει από το στάδιο της ωριμότητας και πέρα ενώ, στα πρώτα στάδια ανάπτυξης, οι περιφερειακές ανισότητες διευρύνονται.

σε όλα τα παραπάνω, αναμφίβολα συμβάλλουν και άλλοι παράγοντες

Θεωρία της «σωρευτικής αιτιότητας». Myrdal (1969)

Κλασσικό υπόδειγμα για την ερμηνεία του περιφερειακού προβλήματος

Οι οικονομικές δυνάμεις της αγοράς τείνουν να αυξήσουν τις περιφερειακές ανισότητες παρά να τις μειώσουν

2 αλληλοσυνδεόμενες διαδικασίες που προκαλούν την άνιση ανάπτυξη

«σωρευτική αιτιότητα»

Η οικονομική ανάπτυξη πραγματοποιείται σε ορισμένα κέντρα ανάπτυξης από μία συγκυρία συσσώρευσης φυσικών και επίκτητων πλεονεκτημάτων που έχουν γεωγραφικά και ιστορικά αίτια, με συνέπεια να μεγαλώνει το χάσμα στο επίπεδο της ευημερίας κέντρου και περιφέρειας

χωροταξική αλληλεξάρτηση

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την απόκλιση ανάμεσα στο κέντρο και την περιφέρεια είναι οι ιδιωτικές οικονομίες του τόπου εγκατάστασης, η ανεπάρκεια και ο επιλεκτικός χαρακτήρας των διαπεριφερειακών ροών κεφαλαίου, εργασίας, αγαθών και υπηρεσιών, η έλλειψη ενημέρωσης των επιχειρήσεων για τα πλεονεκτήματα της περιφέρειας.

➔ Προκαλείται αποδυνάμωση της περιφέρειας

3 στάδια οικονομικής εξέλιξης (θεωρία Myrdal):

1. **Προβιομηχανικό.** Οι περιφερειακές ανισότητες είναι λίγες
2. **Σωρευτικής αιτιότητας.** Προκαλούνται μεγάλες ανισότητες, σε συνδυασμό με τα αποψιλωτικά αποτελέσματα, που προέρχονται από τη γρήγορά αναπτυσσόμενη οικονομία των κεντρικών περιφερειών.
3. **Επέκτασης της ανάπτυξης.** Μειώνονται οι περιφερειακές ανισότητες. Στο στάδιο αυτό πρέπει να ενισχυθεί η τάση διάχυσης με πολύ ισχυρά μέτρα περιφερειακής πολιτικής.

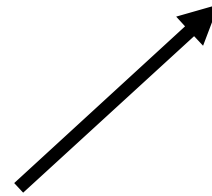
Η θεωρία του Myrdal κρίθηκε ότι :

- A) δεν διαπραγματεύεται με πληρότητα τη συνολική σύλληψη της διαδικασίας διεύρυνσης των περιφερειακών ανισοτήτων
- B) δεν επισημαίνει τα εξισορροπητικά αποτελέσματα της μετακίνησης των συντελεστών της παραγωγής
- Γ) αγνοεί διάφορους φυσικούς και κοινωνικούς παράγοντες που κάτω από ορισμένες συνθήκες, προωθούν τη διαδικασία εξίσωσης των περιφερειακών εισοδημάτων

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΔΙΑΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ (ΔΙΕΘΝΟΥΣ) ΕΜΠΟΡΙΟΥ

Ricardo και Ohlin

Οι περιφέρειες **αποκτούν ειδίκευση** στην παραγωγή ορισμένων προϊόντων και στην προσφορά ορισμένων υπηρεσιών

αυτό οφείλεται

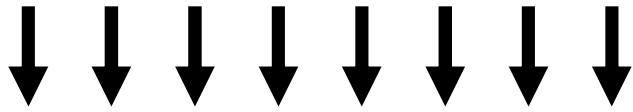
στη διαφορετική δομή του παραγωγικού ιστού της κάθε περιφέρειας (ή χώρας) που της εξασφαλίζει **συγκριτικά πλεονεκτήματα** έναντι των υπολοίπων

Το πλεονέκτημα αυτό που εκφράζεται σε όρους κόστους και τιμών των συντελεστών παραγωγής, ενεργοποιεί το εμπόριο ανάμεσα στις περιφέρειες

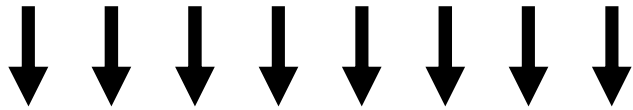
ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΤΕΛΟΥΝ ΣΤΙΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΚΑΝΟΝΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

- Η **ύπαρξη εθνικών συνόρων**, επομένως καθιέρωση περιορισμών στη διακίνηση των συντελεστών της παραγωγής και στην εμφάνιση συγκρουόμενων συμφερόντων που συνήθως αντιμετωπίζονται με την υποστήριξη από τα κράτη του εθνικού συμφέροντος
- Οι **διαφορές της νομισματικής, δημοσιονομικής και εμπορικής πολιτικής** των διαφόρων κρατών. Οι ισοτιμίες των νομισμάτων μεταβάλλονται και δημιουργούν αβεβαιότητα στις διεθνείς συναλλαγές. Επίσης, οι επιδοτήσεις των εξαγωγών, η επιβολή δασμών και η καθιέρωση ποσοτικών περιορισμών, επηρεάζουν άμεσα τις εμπορικές συναλλαγές των κρατών μεταξύ τους
- Η **ιδιομορφία των εθνικών αγορών**, που δημιουργεί ελαστικότητες ζήτησης και προσφοράς των εξαγόμενων αγαθών, πολύ μεγαλύτερες από εκείνες που εμφανίζονται στην εσωτερική αγορά
- Οι **μεγάλες γεωγραφικές αποστάσεις**, επομένως οι υψηλότερες δαπάνες για τη μεταφορά των αγαθών στο διεθνές εμπόριο. Στις συνοριακές περιοχές βέβαια, αυτό μειώνεται
- Στην **έλλειψη κινητικότητας των συντελεστών παραγωγής σε διεθνές επίπεδο**, σε αντίθεση με την πλήρη κινητικότητα μέσα στα εθνικά όρια, όπως πίστευαν οι κλασσικοί οικονομολόγοι

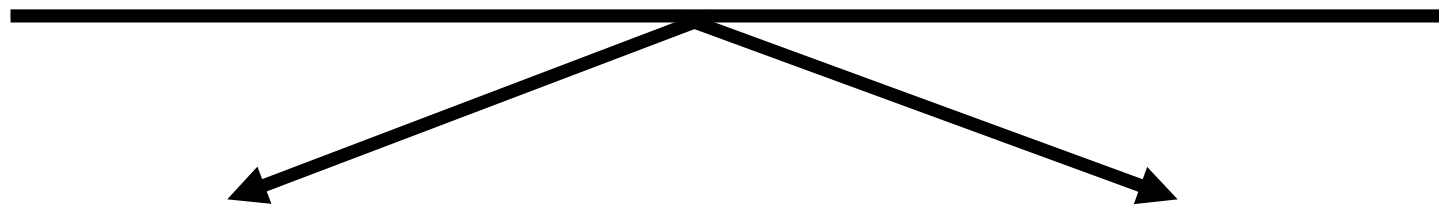
Η ελευθερία του διεθνούς εμπορίου δεν ωφελεί πάντα το σύνολο των περιφερειών μιας χώρας που συναλλάσσεται με άλλες χώρες

Το φθηνότερο προϊόν που παράγεται σε μία χώρα εισάγεται σε μία άλλη και προκαλεί ανεργία στην περιφέρεια που παράγει το ίδιο προϊόν μέσα στη χώρα, αλλά με υψηλότερο κόστος

Επομένως, **η περιφέρεια αυτή χάνει το συγκριτικό της πλεονέκτημα**

Στην περίπτωση αυτή χρειάζεται η επέμβαση του κράτους με την **άσκηση της περιφερειακής πολιτικής** που θα στοχεύει στην ανάπτυξη άλλων κλάδων της οικονομίας ώστε να ενισχυθούν οι εξαγωγές

άλλα μέτρα

- υποτίμηση νομίσματος
- μείωση των εισαγωγών
- αύξηση των δασμών
- επιδοτήσεις των εξαγωγών

άσκηση πολιτικής προστατευισμού

Για την ενίσχυση του εμπορίου και για τη διεύρυνση της εθνικής αγοράς μπορούν να ληφθούν μέτρα που αποβλέπουν

στην **ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ**
ή **ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ**

Ζώνες Ελεύθερου Εμπορίου και Βιομηχανίας. Εισάγονται ελεύθερα (χωρίς δασμούς) πρώτες ύλες και ημικατεργασμένα προϊόντα για να χρησιμοποιηθούν στην παραγωγή αγαθών, που εξάγονται στη συνέχεια, χωρίς να επιβάλλονται τοπικές ή άλλες επιβαρύνσεις

Τελωνειακές Ενώσεις. Αποβλέπουν στην κατάργηση των δασμών στις εμπορικές συναλλαγές που διενεργούνται ανάμεσα στις χώρες-μέλη κάθε Ένωσης. Στις εισαγωγές τους από τρίτες χώρες καθιερώνεται κοινό δασμολόγιο.

Ελεύθερες Ζώνες Συναλλαγών. Οι χώρες που τις αποτελούν καθιερώνουν μερική κατάργηση των δασμών μεταξύ τους, αλλά διατηρούν δικό τους δασμολόγιο στις εμπορικές τους συναλλαγές με τρίτες χώρες

Κοινή Αγορά. Έχει όλα τα χαρακτηριστικά της Τελωνειακής Ένωσης (κατάργηση δασμών, κοινό δασμολόγιο) και επιπλέον προβλέπει την ελεύθερη διακίνηση των συντελεστών της παραγωγής ανάμεσα στις χώρες – μέλη.

Οικονομική Ένωση. Διαφέρει από την Κοινή Αγορά γιατί επιβάλλει και συντονισμό των φορολογικών και νομισματικών συστημάτων των χωρών - μελών

Η Κοινή Αγορά επιτρέπει πιο ορθολογική κατανομή των πόρων των χωρών μελών της, με βάση το συγκριτικό πλεονέκτημα

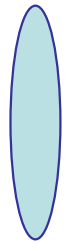

Η Κοινή Αγορά δημιουργεί οικονομίες κλίμακας για τις επιχειρήσεις, που προέρχονται από την αύξηση του μεγέθους της αγοράς κάθε μέλους και ταύτισής του με το μέγεθος όλων των χωρών-μελών

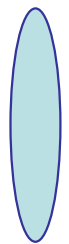
Σε ένα ευρύτερο οικονομικό χώρο (ενοποίηση δύο κρατών) με ομοιογενή χαρακτηριστικά, χωρίς περιορισμούς στο εμπόριο και στην κινητικότητα των συντελεστών της παραγωγής, οι επιχειρήσεις συγκεντρώνονται στο κέντρο της αγοράς (Giersch 9149)

Επιτάχυνση της αποψίλωσης των καθυστερημένων περιφερειών

Οι αναπτυγμένες περιφέρειες διεισδύουν ευκολότερα στη διευρυμένη αγορά, ενώ οι καθυστερημένες έχουν λιγότερες δυνατότητες να επωφεληθούν από τις οικονομίες κλίμακας που δημιουργούν οι ενοποιήσεις

Η επίδραση της διαδικασίας ολοκλήρωσης στην παραγωγική δομή των περιφερειών συνδέεται μεσομακροπρόθεσμα με τα ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά της κινητικότητας του πληθυσμού και των κεφαλαίων. (Frey 1971)

➔ **Οι εμπορικές συναλλαγές είναι συμφέρουσες ακόμη και όταν δεν υπάρχουν διαφορές στο κόστος παραγωγής των αγαθών. (Heckscher και Ohlin)**

γιατί

«μία χώρα ή μία περιφέρεια τείνει να ειδικευθεί στην παραγωγή εξαγωγίμων προϊόντων για την παραγωγή των οποίων χρησιμοποιεί μεγάλες ποσότητες συντελεστών της παραγωγής, που βρίσκονται σε σχετική αφθονία στη χώρα ή στην περιφέρεια και να πραγματοποιεί εισαγωγές προϊόντων, για την παραγωγή των οποίων χρησιμοποιούνται μεγάλες ποσότητες συντελεστών της παραγωγής που είναι σε σχετική έλλειψη στο εσωτερικό της χώρας ή της περιφέρειας»

ΘΕΩΡΙΑ ΕΛΛΕΙΨΗΣ ΚΑΙ ΑΦΘΟΝΙΑΣ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

■ Όσες περιφέρειες βρίσκονται σε κατάσταση αφθονίας φυσικών πόρων, αναπτύσσονται περισσότερο από εκείνες που έχουν έλλειψη.

■ Οι περιφέρειες που έχουν γεωγραφικά πλεονεκτήματα (κλίμα, νερό, ορυκτά, μορφολογία εδάφους κ.ά.) και κατοίκους με σχετικές ικανότητες για να τα αξιοποιήσουν, μπορούν με τη συσσώρευση του κεφαλαίου και της τεχνολογικής προόδου να αυξήσουν την οικονομική τους ευημερία απέναντι στις φτωχές περιοχές που δεν τα διαθέτουν

■ Ο πλούτος των περιφερειών είναι ένα φαινόμενο τυχαίο. Άλλες περιφέρειες είναι καλότυχες και άλλες κακότυχες.

Όμως

δεν εξηγείται γιατί από τις αναπτυσσόμενες χώρες (ή από τις καθυστερημένες περιφέρειες) εξάγονται ακατέργαστα ορυκτά και άλλες πρώτες ύλες, χωρίς καμιά εγχώρια επεξεργασία, με συνέπεια οι κάτοικοί τους να παραμένουν φτωχοί.

ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

«Η μαρξιστική θέση απέναντι στο πρόβλημα της σύζευξης του φυσικού και του κοινωνικού στοιχείου συνίσταται στην ανάλυση, από ιστορική άποψη, της διαλεκτικής της αλληλεπίδρασης της φύσης και της κοινωνίας, μέσα από τη διαδικασία της ανάπτυξης της παραγωγής και των κοινωνικών δεσμών και σχέσεων»

Ο χώρος, αποτελεί το φυσικό υπόβαθρο της πάλης των τάξεων και το πεδίο κυριαρχίας του μονοπωλιακού καπιταλιστικού κράτους.

Πάνω στο χώρο αρθρώνονται οι σχέσεις και οι τύποι παραγωγής, πραγματοποιούνται οι κοινωνικές συγκρούσεις και σχηματίζονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του γεωγραφικού καταμερισμού της εργασίας για κάθε στάδιο εξέλιξης της μορφής της ιδιοκτησίας. Τα στάδια αυτά και η σχέση τους με το χώρο αναλύονται στο «Κεφάλαιο» (Marx) και στη «Γερμανική Ιδεολογία (Marx and Engels)

ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Στο στάδιο της ιδιοκτησίας της φυλής ο καταμερισμός της εργασίας είναι ελάχιστα αναπτυγμένος. Το φυσικό περιβάλλον προσφέρει διαφορετικά μέσα παραγωγής και διατροφής που διευκολύνουν την ανταλλαγή των προϊόντων ανάμεσα στις ανθρώπινες ομάδες.

Ο καταμερισμός της εργασίας αναπτύσσεται στο δουλοκτητικό στάδιο. Τότε δημιουργούνται οι αντιπαραθέσεις τόσο πόλης και περιφέρειας, όσο και κρατών, που εκπροσωπούν πόλεις και άλλων κρατών, τα οποία αντιπροσωπεύουν τα συμφέροντα της περιφέρειας.

Με την ανάπτυξη των βιομηχανιών αναπτύχθηκαν ορισμένοι κλάδοι παραγωγής σε ορισμένες περιφέρειες και πόλης μιας χώρας, με σκοπό την εκμετάλλευση της ειδίκευσης και της εμπειρίας των εργατών.

Οι πόλεις αναπτύσσουν τις σχέσεις και τους δεσμούς μεταξύ τους στο βιομηχανικό και εμπορικό επίπεδο, με συνέπεια ο καταμερισμός της βιομηχανικής παραγωγής και του εμπορίου να μεταβάλλεται και να προκαλεί ένα νέο καταμερισμό παραγωγής ανάμεσα στις διάφορες πόλεις, που καθεμιά εκμεταλλεύεται ένα βιομηχανικό κλάδο.

ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Στη φάση της μαζικής (μεγάλης) καπιταλιστικής παραγωγής το εμπόριο επεκτείνεται σε παγκόσμια κλίμακα και οι πιο απομακρυσμένοι οικισμοί ενσωματώνονται στο περιφερειακό καταμερισμό της εργασίας.

Ο παλιός καταμερισμός της εργασίας καταστρέφεται και ο νέος, πιο αναπτυγμένης μορφής, χρησιμοποιεί το φυσικό περιβάλλον για τη βιομηχανική παραγωγή, της εκμηχάνιση και την τεχνολογική βελτίωση της βιομηχανίας.

ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Το μονοπωλιακό κεφάλαιο χρειάζεται την επέμβαση του κράτους για τη συνεχή αναδιάρθρωση του χώρου. Η επέμβαση αυτή παίρνει δύο μορφές:

Η πρώτη υποκαθιστά την έλλειψη ενός νόμου της αξίας στο χώρο, με την οργάνωσή του και τον εξοπλισμό του με έργα υποδομής.

Η δεύτερη «επιβάλλει την καπιταλιστική λογική στο ενεπαρκές πλαίσιο του νομικού χώρου». Το ιδιωτικό κεφάλαιο μόνο του «δεν μπορεί να εξασφαλίσει το καθεστώς της επέκτασής του στο χώρο. Η επέμβαση του κράτους είναι απαραίτητη»

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ

Οι εισπράξεις από τα προϊόντα της πρωτογενούς παραγωγής που παράγονται στις καθυστερημένες περιφέρειες αυξάνουν με πιο βραδύ ρυθμό από τα έσοδα που προέρχονται από τις πωλήσεις βιομηχανικών προϊόντων που εξάγονται από τις κεντρικές περιφέρειες.

Και αν ακόμη αναπτύσσονταν ταχύτερα οι περιφέρειες, το κέντρο θα εξακολουθούσε να τις εξουσιάζει, γιατί θα ήταν εξαρτημένες από την τεχνολογία, την επικοινωνία, τη διοίκηση, τη χρηματοδότηση και άλλες εκσυγχρονισμένες υπηρεσίες με τις οποίες το κέντρο εφοδιάζει με αυξανόμενο ρυθμό την περιφέρεια.

Τέτοιες διαδικασίες προκαλούν άμεσα άνιση ανάπτυξη και μονιμοποιούν την εξάρτηση

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ KRUGMAN

Το διεθνές εμπόριο ενεργοποιείται, στο πλαίσιο του ατελούς ανταγωνισμού, περισσότερο από τις εξωτερικές οικονομίες κλίμακας που αυξάνουν τα κέρδη, παρά από το συγκριτικό πλεονέκτημα.

Η αλληλεπίδραση των εξωτερικών οικονομιών κλίμακας και του μεταφορικού κόστους εξηγούν την περιφερειακή βιομηχανική συγκέντρωση και το σχηματισμό των περιφερειακών «κέντρων» και των «περιφερειών».

Το υψηλό μεταφορικό κόστος αποκλείει τη γεωγραφική συγκέντρωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων. Με τη μείωση όμως του μεταφορικού κόστους, οι επιχειρήσεις συγκεντρώνονται σε ένα ορισμένο σημείο για να πραγματοποιήσουν οικονομίες κλίμακας στο μεταφορικό κόστος και στη διαδικασία της παραγωγής.

Μία εικόνα του κόσμου τη νύχτα από δορυφόρο, δείχνει περισσότερο περιφερειακές συγκεντρώσεις ανθρώπινων και παραγωγικών δραστηριοτήτων, παρά συγκεντρώσεις προσδιορισμένες από τα εθνικά σύνορα.

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ PORTER

Ο βαθμός της γεωγραφικής συγκέντρωσης της παραγωγής, στο πλαίσιο της εθνικής οικονομίας διαδραματίζει ένα σημαντικό ρόλο στον προσδιορισμό των κλάδων εκείνων που μπορούν να αποκτήσουν συγκριτικό πλεονέκτημα στην παγκόσμια οικονομία

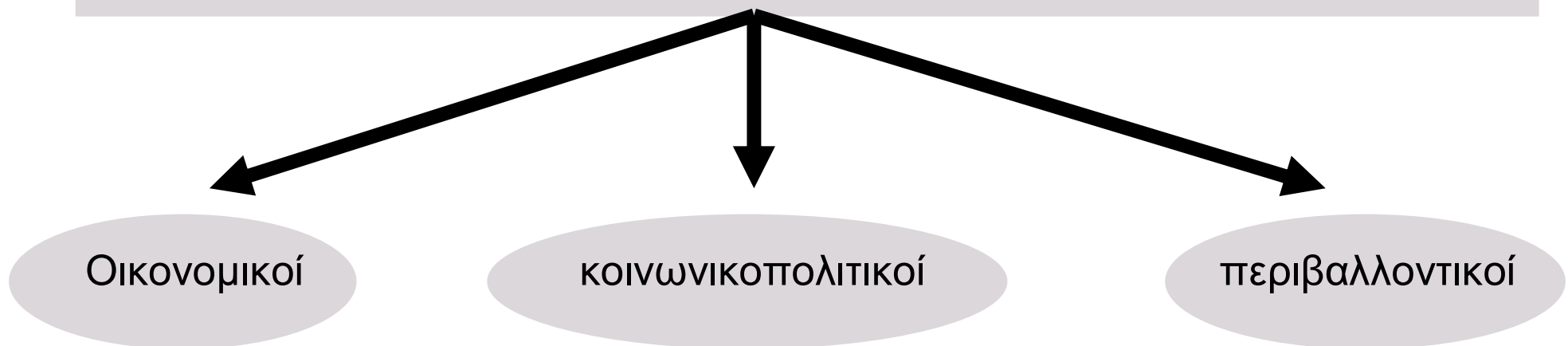
Η απομόνωση και η έλλειψη ανταγωνιστικών προκλήσεων καθώς και καινοτομικών πρωτοβουλιών οδηγούν στην καθυστέρηση και τη στασιμότητα

Η ΑΝΑΓΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Οι περιφέρειες, ανάλογα με το βαθμό ανάπτυξής τους ή το βαθμό προβληματικότητάς τους, προκαλούν την εφαρμογή προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης με συγκεκριμένους ποιοτικούς και ποσοτικούς στόχους

Οι πιο σημαντικοί λόγοι, που δημιουργούν την ανάγκη αντιμετώπισης του περιφερειακού προβλήματος ταξινομούνται σε τρεις κατηγορίες:

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

A. Διόρθωση της ανεπάρκειας των δυνάμεων της αγοράς

Η υπόθεση ότι :

σε όσες περιοχές οι πόροι είναι σχετικά σπάνιοι, αυξάνονται οι τιμές τους με συνέπεια να μειωθεί η ζήτηση και να αυξηθεί η προσφορά και αντίθετα

σε όσες περιοχές οι πόροι υποαπασχολούνται, μειώνονται οι τιμές τους με αποτέλεσμα την αύξηση της ζήτησης και τη μείωση της προσφοράς

δεν αποδίδει
την πραγματικότητα

Η παρέμβαση του κράτους είναι δικαιολογημένη

Δεν έχει μόνο διορθωτικούς σκοπούς, αλλά και δεοντολογικούς, που προκύπτουν από την **εφαρμογή κοινωνικών κριτηρίων** στις επιλογές των μέτρων επέμβασης του κράτους στην περιφερειακή οικονομία

Έχει όμως και σκοπούς **σύντηξης του χρόνου** που απαιτείται για να εξισορροπήσει η αγορά τις τιμές

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

B. Πλήρης απασχόληση των συντελεστών της παραγωγής ή πρόληψη της υποαπασχόλησής τους

- Η ύπαρξη αναξιοποίητων πόρων, έχει ως συνέπεια τη μείωση της ακαθάριστης εγχώριας παραγωγής, γι'αυτό και η επέμβαση τους κράτους, σε αυτήν την περίπτωση θεωρείται αυτονόητη.
- Ιδιαίτερη σημασία έχει η άσκηση πολιτικής για τη μείωση της ανεργίας και της υποαπασχόλησης του εργατικού δυναμικού των προβληματικών περιφερειών.
- Το πρόβλημα προσελκύει, συνήθως, το έντονο ενδιαφέρον του κράτους, όταν τα περιφερειακά ποσοστά ανεργίας υπερβούν σημαντικά τον εθνικό μέσο όρο.
- Τότε ενεργοποιείται η μετανάστευση προς τις κεντρικές περιοχές.
- Όμως κοινωνικοί και ψυχολογικοί δεσμοί με την περιφέρεια συγκρατούν τη μετακίνηση.
- Ευκολότερα συνήθως μεταναστεύουν οι πιο ειδικευμένοι και ικανοί

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

- Η εκμετάλλευση του συντελεστή της παραγωγής εδάφους και γενικότερα η αξιοποίηση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος δεν είναι πλήρης σε πολλές περιφέρειες. Αυτό είναι συνήθως το αρνητικό πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα που προκαλείται από την υπερβολική μετανάστευση του εργατικού δυναμικού ή από την έλλειψη κεφαλαίων για επενδύσεις και βελτιώσεις στο χώρο.
- Στις προβληματικές περιφέρειες είναι δυνατό να υποαπασχολείται κοινωνικό κεφάλαιο, υπό μορφή σχολείων, αρδευτικών φραγμάτων, δρόμων και άλλων έργων υποδομής. Αυτό συμβαίνει όταν μειώνεται ο πληθυσμός της περιφέρειας ή γίνονται λάθη στον προγραμματισμό των έργων και στις προβλέψεις για τη χρησιμοποίησή τους

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Γ. Οικονομική μεγέθυνση των πόρων και ανακατανομή τους

- Βασική αποστολή του παρεμβατικού κράτους είναι η συνεχής ανακατανομή των πόρων και η μεταβολή στη διάρθρωση της οικονομίας των περιφερειών που προκαλείται από αυτή
- Η πολιτική της ενίσχυσης των προβληματικών περιφερειών έχει και ως στόχο τη διεύρυνση της ζήτησης προϊόντων και υπηρεσιών που παράγονται στις κεντρικές περιφέρειες. Πρόκειται δηλαδή για ένα ακόμη πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Δ. Πρόληψη πληθωριστικών πιέσεων

Η σχέση που υπάρχει μεταξύ των περιφερειακών ανισορροπιών και της διακύμανσης των τιμών του πληθωρισμού οφείλεται σε τρεις παράγοντες:

- 1) Τα γενικά μέτρα δημοσιονομικής πολιτικής επηρεάζουν ανοδικά τα ποσοστά ανεργίας σε ολόκληρη τη χώρα, αλλά περισσότερο στις προβληματικές περιφέρειες, όπου η παραγωγικότητα είναι χαμηλή.
- 2) Η εξωτερική ζήτηση προϊόντων που παράγονται από δυναμικούς κλάδους των κεντρικών περιφερειών προκαλεί πληθωριστικές πιέσεις που διαχέονται και στις καθυστερημένες περιφέρειες
- 3) Η τάση μίμησης του καταναλωτικού προτύπου της πρωτεύουσας και των δυναμικών περιφερειών από τον πληθυσμό των προβληματικών περιφερειών προκαλεί πληθωριστικές πιέσεις και αυξάνει την κοινωνική δυσαρέσκεια, που υποχωρεί μόνο με αύξηση της αμοιβής εργασίας

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Όσο μεγαλύτερες είναι οι περιφερειακές ανισότητες σε μία χώρα, τόσο μεγαλύτερη είναι η ροπή προς αυξημένα ποσοστά πληθωρισμού

Κύριος στόχος της περιφερειακής πολιτικής πρέπει να είναι η εφαρμογή δέσμης εξειδικευμένων μέτρων για τις καθυστερημένες περιφέρειες, που να επιδρούν άμεσα ή έμμεσα στη μείωση των επιπτώσεων του πληθωρισμού

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Ε. Χωροθέτηση των επιχειρήσεων

- Ο άριστος τόπος εγκατάστασης μιας επιχείρησης από τη μικροοικονομική άποψη, μπορεί να μη συγκεντρώνει τα πλεονεκτήματα εκείνα που να τον καθιστούν άριστο και από την κοινωνική και μακροοικονομική άποψη.
- Έτσι, οι τοποθεσίες που έχουν πρόσθετα πλεονεκτήματα από εξωτερικές οικονομίες, συγκεντρώνουν την προτίμηση των επιχειρηματιών.

Η **επεμβατική πολιτική** στη χωροθέτηση των επιχειρήσεων προσπαθεί να συμβιβάσει το κοινωνικά επιθυμητό με τις ανάγκες των επιχειρήσεων, **ασκώντας έλεγχο στην κατανομή των οικονομικών δραστηριοτήτων**, με μέτρα απαγόρευσης ή κίνητρα ενθάρρυνσης που μειώνουν το ιδιωτικό κόστος

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

ΣΤ. Το κόστος συμφόρησης των αστικών κέντρων

Η χωροθέτηση των οικονομικών δραστηριοτήτων και η γεωγραφική κατανομή του πληθυσμού, αποτελούν μέσα της περιφερειακής πολιτικής, που η ενεργοποίησή τους μπορεί να προλάβει ή να μειώσει τη συμφόρηση ή τον κορεσμό στα αστικά κέντρα

Η υπερβολική συγκέντρωση βιομηχανικών και εμπορικών δραστηριοτήτων και η επέκταση του οικιστικού ιστού των μεγάλων αστικών συγκροτημάτων είναι μία από τις αρνητικές συνέπειες της περιφερειακής ανισορροπίας

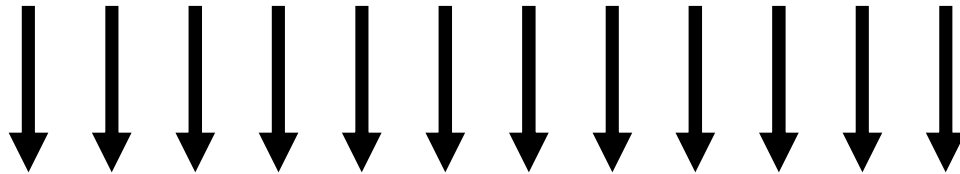
Έτσι, δημιουργείται το **κόστος συμφόρησης**, που η τιμή του εξαρτάται από τον αριθμό των κατοίκων

Στην αρχή, το κοινωνικό κόστος κατά κεφαλή μειώνεται, όσο αυξάνει το μέγεθος της πόλης

Όταν όμως ξεπεράσει ένα ορισμένο επίπεδο, τότε αρχίζει να αυξάνεται σταδιακά.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Απαιτείται η άσκηση περιφερειακής πολιτικής θα δημιουργεί τις προϋποθέσεις αρμονικών σχέσεων ανάμεσα στα άριστα μεγέθη των πόλεων και των μεγεθών ισορροπίας

Η πολιτική αυτή πρέπει να περιλαμβάνει μέτρα μείωσης της πίεσης στα συμφορημένα κέντρα και επιλεκτικής μόνο ενίσχυσης της μετακίνησης του πληθυσμού προς αυτά (π.χ. δημιουργία «πόλεων ισορροπίας», ενίσχυση μικρών πόλεων, ίδρυση «δορυφόρων» πόλεων κ.ά.)

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Z. Ενίσχυση της συνοχής των περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί βασικό αντικειμενικό σκοπό της Κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής, γιατί έτσι ενισχύεται η οικονομική και κοινωνική συνοχή μεταξύ των περιφερειών και αυξάνεται η οικονομική ευημερία

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

A. Περιφερειακή Ανεργία

Η κοινωνική σπουδαιότητα της μείωσης της ανεργίας ήταν η κυριότερη δύναμη που προώθησε και καθιέρωσε της Περιφερειακής Οικονομική Πολιτική, κυρίως μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Το πρώτο κριτήριο που χρησιμοποιήθηκε ήταν οι δείκτες της περιφερειακής ανεργίας ως πιο αντιπροσωπευτικοί στην προσπάθεια εντοπισμού των περιφερειακών ανισοτήτων.

Αργότερα χρησιμοποιήθηκαν και άλλα κριτήρια για το χαρακτηρισμό των προβληματικών περιφερειών, όπως π.χ. η διαρθρωτική οπισθοδρόμηση της οικονομίας μιας περιφέρειας.

Η περιφερειακή ανεργία προέρχεται από τη μειωμένη ζήτηση εργασίας σε εθνικό επίπεδο και τη μειωμένη ζήτηση ορισμένων ειδικοτήτων ή ανειδίκευτων εργατών, καθώς και από τις σοβαρές επιπτώσεις της ύφεσης ή τις διαρθρωτικές διαταραχές της οικονομίας ορισμένων περιφερειών.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

B. Δίκαιη διανομή του εισοδήματος

Από κοινωνική άποψη, η έμφαση που δίνεται στη διαδικασία δίκαιης διανομής του εισοδήματος, είναι στο κριτήριο της χωροταξικής ισότητας ή δικαιοσύνης

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

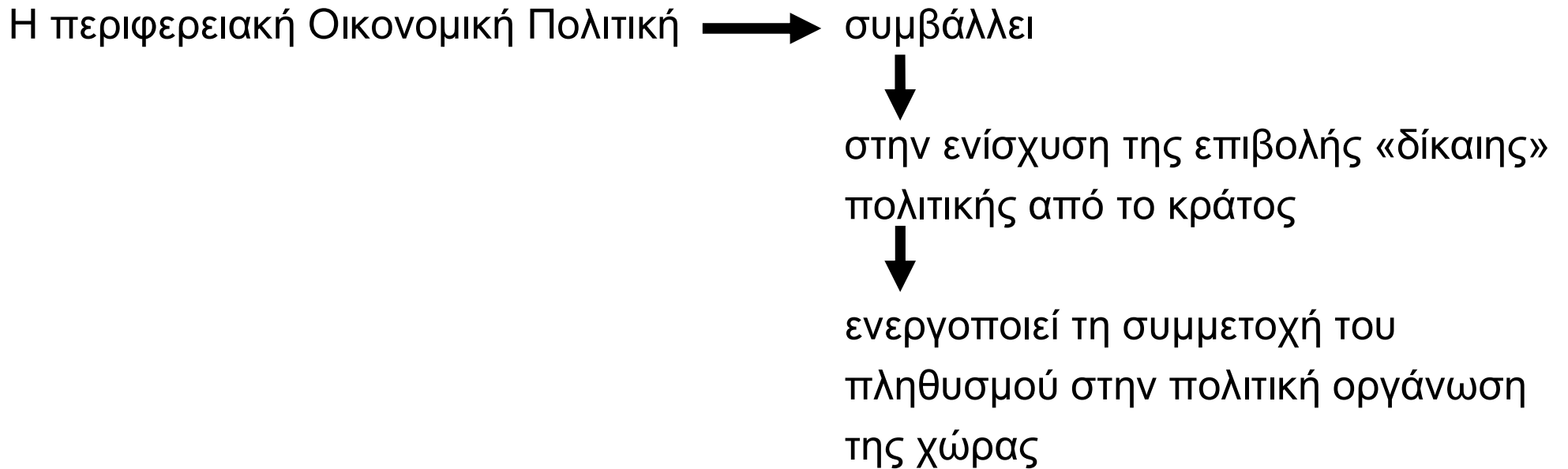
B. Ενίσχυση των κοινωνικών και πολιτιστικών περιφερειακών προτύπων

Η ιδιαίτερη «πολιτιστική φυσιογνωμία» της κάθε περιφέρειας πρέπει να αποτελεί αντικείμενο της περιφερειακής πολιτικής για να ενισχύεται η διατήρησή της.

Ιδιαίτερα, όταν τα «κοινωνικά πρότυπα της πρωτεύουσας» (βλέπε Ελλάδα) που προβάλλονται σχεδόν αποκλειστικά από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, συμβάλουν στη σταδιακή ισοπέδωση και στην καθίζηση της τάσης για πρωτότυπη πολιτιστική δημιουργία

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Β. Πολιτική οργάνωση και ενεργοποίηση της συμμετοχής του πληθυσμού

Η συνειδητοποίηση της καθυστέρησης → είναι ισχυρό κίνητρο για μαζικές
κινητοποιήσεις και άμεση συμμετοχή
στις διαδικασίες άσκησης επιρροής
και πολιτικής οργάνωσης

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

A. Προστασία και απορρύπανση του περιβάλλοντος

Η προστασία του περιβάλλοντος για όλες τις περιφέρειες της χώρας αποτελεί βασική ευθύνη του κράτους, που εκδηλώνεται με την περιφερειακή και περιβαλλοντική πολιτική του.

Αντιμετωπίζονται προβλήματα όπως:

- πληθυσμιακές συγκεντρώσεις
- αυξανόμενη συμφόρηση
- ύδρευση
- αποχέτευση
- ρύπανση της ατμόσφαιρας
- ρύπανση των νερών
- ηχορύπανση
- κυκλοφοριακός φόρτος κ.ά.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

A. Βιώσιμη (αισιφόρος) ανάπτυξη

Η επίτευξη του αντικειμενικού σκοπού της κοινωνικής ευημερίας επιβάλλει το σχεδιασμό της κατάλληλης πολιτικής διαχείρισης του περιβάλλοντος, ώστε να μπορεί και αυτό να συμβάλλει στη βιώσιμη (αισιφόρο) οικονομική ανάπτυξη στο χώρο